

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Sosiaalisen median oppitunti Pirkkalan nuorisopalveluille

Tuomas Söyrinki

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, yhteisöpedagogi AMK
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
4/2020

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, yhteisöpedagogi

Tekijä: Tuomas Söyrinki
Opinnäytetyön nimi: Sosiaalisen median oppitunti Pirkkalan nuorisopalveluille
Sivumäärä: 30 ja 7 liitesivua
Työn ohjaaja: Kimmo Lind
Työn tilaaja: Pirkkalan kunnan nuorisopalvelut

Nuoret viettävät suuren osan ajastaan sosiaalisessa mediassa, joka luo mahdollisuudet erilaisiin toimintoihin. Sosiaalisessa mediassa he kohtaavat toisiaan, jakavat omaa sisältöään pelaavat. Sosiaalinen media on vielä verrattain uusi ilmiö ja se on nostanut huolen nuorten medialukutaidosta ja mediakasvatuksesta. Sosiaalinen media muuttuu jatkuvasti ja nuorisotyön on pysyttävä sen kanssa ajan tasalla, tarjoten nuorille mahdollisuuden kohtaamiseen erilaisissa palveluissa. Sosiaalisen median käytön lisääntyessä mediakasvatuksen on vastattava nuorten tarpeisiin. Kuntien nuorisotyö voi tukea peruskouluja ja koteja mediakasvatuksen kehittämisessä ja jalkauttamisessa nuorten pariin. Myös nuorisopalveluiden mediakasvatuksessa on hyvä kehittää uusia toimintamalleja, eikä vain luottaa siihen, että nuoret pärjäävät digitaalisissa palveluissa.

Tein toiminnallisena opinnäytetyönä sosiaalisen median oppitunnin Pirkkalan alakouluikäisille. Tilajaana työlleni on Pirkkalan kunnan nuorisopalvelut. Pirkkalan nuorisopalvelut toimivat osana kunnan hyvinvointi- ja vapaa-aikapalveluita. Kunnan nuorisotyö tekee jo yhteistyötä koulujen kanssa esimerkiksi kouunuorisotyön avulla. Ryhmätyökset, vitos- ja kutos tunnit sekä seksuaali- ja päihdekasvatustunnit ovat jo vakiintuneita toimintamuotoja yhteistyössä. Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoite oli suunnitella alakoulussa toteutettavan sosiaalisen median oppitunnin sisältö ja laajentaa Pirkkalan nuorisopalveluiden tarjoamia koulunuorisotyön palveluita.

Opinnäytetyötäni varten keräsin lähdetietoa muun muassa mediakasvatuksesta, erilaisista sosiaalisen median palveluista ja rikoslaista. Osana opinnäytetyötäni kehitin pilottitunnin, jonka kautta kehitin lopullista tuntia. Pilottiini kuului kysely ja toteutus samalle alakouluryhmälle. Kyselyssä selvitin muun muassa nuorten käyttämiä palveluita, sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista ja vanhempien roolia osana nuorten sosiaalisen median käyttöä. Kyselyn pohjalta loin tuntipohjan, jonka kävin pitämässä nuorille. Tämän pilotoinnin pohjalta kehittyi sosiaalisen median tunti nykyiseen muotoonsa.

Pilotointi kokonaisuuteni kautta selvisi, että alakoululaiset ovat aktiivisesti sosiaalisessa mediassa. Tunti tarjoaa nuorille mahdollisuuden pohtia omaa käytöstään sosiaalisessa mediassa sekä apuja siihen, miten toimia jos törmää palveluissa johonkin häiritsevään sisältöön. Tunti tiivistää kunnan toimijoiden, eli koulujen ja nuorisopalveluiden yhteistyötä.

Asiasanat: nuorisotyö, sosiaalinen media, mediakasvatus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
NGO & Youth Work

Author: Tuomas Söyrinki
Title: Social media Lesson for Pirkkala's youths services
Number of Pages: 30 and 7 attachment pages
Supervisor(s): Kimmo Lind
Subscriber(s): Pirkkala municipality's youth service

Youth spend a lot of time in social media platforms, which creates different kind of possibilities for all kind of activities. In social media they share their own content and meet each other and play games. Social media is relatively new phenomenon and it has raised a concern about youth's media reading skills and media education.

Social media is constantly changing and youth work must keep on date with it by serving youth a possibility to meet in different kind of services. While using of social media is increasing, media education must keep answering to youth needs. Municipality's youth work can support elementary schools and homes with developing media education ja bringing it to the youth. Also youth services should develop new ways of working and not only trust that youth can handle digital services.

My thesis is a social media lesson for Pirkkala elementary students. Comissioner of this thesis is Pirkkala municipals youth services. Youth services work under education and leicure services. Municipality's youth work is allready making co-operation with schools by school youth work. Grouping, fifth and six grades lessons and sexual- and substance abuse eduaction are part of youth services school youth work. Target of my work is to create content to social media lesson for Pirkkala's elementary students and expand youth servises facilities for schools.

I collected sources for my thesis from media education, about different social media services, and crime law. As part of my thesis I did pilot for developing a final product. My pilot did contain a poll and execution for same elementary school group. In poll I investigated different social media platforms that students use, what do they think about cyber bullying and what is parent's role in their social media using. After poll I created the lesson and performed it. After poll and performing the pilot lesson I created the lesson to the form that it is now.

My pilot shows that elementary stundents are a part of social media users. Lesson brings youth a possibility to think their own behavuior in social media and help to that moment if they run into some disturbing content. Lesson seals co-operation between two municipality's operators.

Keywords: youth work, social media, media education

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TILAAJA JA TARVE	7
2.1	Opinnäytetyön tilaaja	7
2.2	Tarve	8
3	MENETELMÄ	10
3.1	Laadullinen tutkimus	11
4	TIETOPOHJA	12
4.1	Sosiaalisen median eri palvelut	12
4.1.1	Instagram	13
4.1.2	Snapchat	13
4.1.3	TikTok	13
4.1.4	WhatsApp	14
4.2	Mediakasvatus	14
4.3	Kiusaaminen	15
4.3.1	Puuttuminen verkkokiusaamiseen ja häiritsevään sisältöön	17
4.4	Lakitieto ja julkaiseminen	18
5	PILOTTITOTEUTUS	20
5.1	Kysely	20
5.1.1	Mikä on sosiaalinen media ja sen käyttö	20
5.1.2	Kiusaamisen kokemukset sosiaalisessa mediassa	22
5.1.3	Kodin ja huoltajien rooli	22
5.1.4	Uhkakuvat sosiaalisessa mediassa	23
5.1.5	Miten sosiaalinen media koetaan, luoko se paineita	23
5.1.6	Omat havaintoni kyselyn tuloksista	24
5.2	Tuntitoteutus	24
6	SOSIAALISEN MEDIAN OPPITUNNIN ARVIOINTIA JA KEHITTÄMISNÄKEMYKSIÄ	25

LÄHTEET	28
LIITTEET	31
6.1 Liite 1.....	31
6.2 Liite 2	34
6.3 Liite 3	36
6.4 Liite 4	37

1 JOHDANTO

Sosiaalinen media on tällä hetkellä kaikkialla. Kaikkialla esiin nousevat sanat esimerkiksi seurata, tilata, hashtag ja tykätä. Sosiaalinen media määritellään internetissä toimivana palveluna, jossa yhdistyy viestiminen, oman sisällön tuotanto ja muiden tuottaman sisällön seuranta. Isoimpana erona perinteiseen mediaan pidetään sosiaalisen median vuorovaikutteisuutta. (Hintikka 2019.) Tämän määritelmä uskon häilyneen viimeisinä vuosina, kun erilaiset mediat kuten Yleisradio ja MTV ovat tuoneet monia omia palveluitaan ihmisiä lähemmäs alkamalla julkaisemaan sisältöä sosiaalisen median palveluissa. Työssäni olen kiinnittänyt huomiota nuorten sosiaalisen median käyttöön ja siihen, miten siihen suhtaudutaan. Tämä herätti kiinnostuksen tehdä opinäytetyön liittyen sosiaaliseen mediaan. Olen myös ollut kiinnostunut siitä, kuinka nuorten kodeissa ollaan mukana lasten sosiaalisen median käytössä.

Vuoden 2019 alussa Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja Ebran Group Oyj:n yhteistyössä tekemän tutkimuksen mukaan 13-17-vuotiaista nuorista 10% käyttää viikosta yli 51 tuntia internetissä. Tähän käyttömäärään nähden suomalainen yhteiskunta nuoria heikosti kohtaamaan sosiaalisen median haasteet ja mahdollisuudet. Tämä johtuu osaksi siitä, että nuoret käyttävät sosiaalisen median palveluita jo ennen kuin he ovat ikänsä puolesta oikeutettuja sitä käyttämään. Tämän havainto nousi esille tekemässäni kyselyssä (Liite 4).

Omassa nuoruudessani ei medianlukutaitoa tai sosiaalisen median palveluita huomioitu koulumaailmassa kuin vasta kevyesti sivuttuna yläasteella. Toki täytyy muistaa, kuinka nopeasti kaikki teknologia on kehittynyt 2010-luvulla, mutta silti tuntuu, että jonkinlainen valmius nuorille olisi tarpeen ennen sosiaaliseen mediaan loikkaamista. Monet mahdollisuudet ja uhkakuvat, jotka verkossa saattaa tulla vastaan on hyvä oppia tunnistamaan, jotta niihin osaa reagoida oikealla tavalla sekä tunnistaa, milloin pitää suhtautua ja miten. Monesti tuntuu, että esille nostetaan enemmän somen ja verkon haittapuolia, kuin sen tuomia mahdollisuuksia.

Sosiaalinen media mahdollistaa rajattoman viestimisen tuttujen ja tuntemattomien kanssa globaalissa ympäristössä. Sen tarjonta eri palveluiden muodossa on erittäin laaja ja kilpailu on kovaa. Oman näkemykseni mukaan kilpailua on kahdella eri tasolla. Eri palvelut ovat kiinnostuneita samoista käyttäjistä ja tätä kautta myös mainostajat

hyödyntävät sosiaalista mediaa. Myös itsensä elättävät sosiaalisen median sisällöntuottajat tekevät työtä saadakseen enemmän klikkejä ja sitä kautta omaa näkyvyyttään myytyä. Markkinoinnille altistuu helposti ja on välillä hankalaa itse tunnistaa harmitoman oloisesta tekstistä, kuvasta tai videosta, että onko kyseessä mahdollisesti markkinoitmainos.

Verkkonuorisotyön menetelmiä ovat muun muassa ulkoinen viestintä, eli asiakkaille kohdennettu viestintä, tietokonepelien käyttäminen osana työtä, verkkonuorisotalotyö ja mediakasvatus (Timonen 2010).

2 TILAAJA JA TARVE

2.1 Opinnäytetyön tilaaja

Opinnäytetyönäni tein toiminnallisena työnä Pirkkalan kunnan nuorisopalveluille sosiaalisen median oppitunnin, jota voi hyödyntää eri alakouluilla Pirkkalassa. Pirkkalan nuorisopalvelut toimivat osana kunnan hyvinvointi- ja vapaa-aikapalveluita. Nuorisopalveluiden työmuotoja ovat digitaalinen nuorisotyö, leirit ja retket, osallistava nuorisotyö, ryhmätoiminta, jalkautuva nuorisotyö, koulunuorisotyö sekä perinteinen tilatoiminta (Pirkkala 2019). Nuorisopalveluilla työskentelee nuorisokoordinaattori, koulunuorisotyöntekijä, erityisnuorisotyöntekijä, yksi kulttuuri- ja nuoriso-ohjaaja sekä neljä nuoriso-ohjaajaa (Pirkkala 2020). Nuorisokoordinaattori toimii nuorisopalveluiden lähiesimiehenä. Hänen tehtäviinsä kuuluu budjetointia ja työaikaseurantaa. Koulunuorisotyöntekijä tekee töitä pääasiassa kahdella yläkoululla. Erityisnuorisotyöntekijä vastaa jalkautuvasta nuorisotyöstä sekä päihde- ja seksuaalikasvatuksesta. Kulttuuri- ja nuoriso-ohjaaja järjestää tapahtumia ja on mukana koulujen kulttuurikasvatuksessa. Nuoriso-ohjaajilla on jaettuna vastuina tilavastaavuudet, digitaalinen nuorisotyö, alakouluyhteistyöt, leirit ja retket sekä nuorten osallisuuden huomioiminen. (Pirkkala 2020.) Nuorisopalveluiden kaikki työntekijät tekevät myös perinteistä tilatyötä.

Opinnäytetyötä tehdessäni kävin pitämässä tuntini yhdellä Pirkkalan ala-asteista ja kohderyhmänä on 5.-6.-luokkalaiset. Tunnit olivat mielestäni toimivia kuudennen luokan oppilaille, sillä tämän ikäiset alkavat olla oman kokemukseni mukaan jo vahvasti osana sosiaalisen median käyttäjäkuntaa. Nuoriso-ohjaajana tapaan alakouluikäisiä oppilaita päivittäin erilaisissa sosiaalisen median kanavissa. Heidän on myös hyvä alkaa pohtimaan omaa käytöstään, julkaisujensa näkyvyyttä ja sitä, miten oman toiminnan näkyvyyttä voi rajata. Osana opinnäytetyötäni tein kyselyn pilottitoteutuksen oppilaille Webropol-kyselyn avulla ja käytin siitä keräämiäni tietoja rakentaessani tunti-kokonaisuutta. Lisäksi tukeuduin erilaisiin kyselyihin, joissa on selvitetty hieman kohderyhmää vanhempien nuorten kokemuksia ja käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa. Kysely, jonka tuloksia luin huolella ennen oman pilottitoteutukseni kyselyosiota on Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja Ebran Group Oyj:n toteuttama ”Some ja nuoret 2019”.

Opinnäytetyön tilaaja, Pirkkalan kunta, valikoitui kohdalleni koska, että minulla alkoi työsuhte nuorisopalveluiden kanssa syksyn 2019 alusta. Keskustelin vastaavan nuoriso-ohjaajan kanssa mielenkiinnostani tehdä sosiaalisen median oppitunnin ala-asteikäisille. Sopivasti eräältä ala-asteelta oli tullut kyselyä tällaisesta tunnista ja aloinkin sopimaan suoraan koulun sekä luokan opettajan kanssa toteutukseen liittyvistä asioista. Yhdessä sovimme käytännön toteutuksesta, kuten kyselyn ajankohdasta, mitä koulun puolelta oppitunnilla olisi hyvä käydä läpi sekä milloin itse käytännön toteutus olisi hyvä suorittaa.

2.2 Tarve

Suomalainen peruskoulu tarjoaa mielestäni hyvin vähän oppilaalle medianlukutaitoa ja on jäänyt myös hieman jälkeen sosiaalisen median kehityksestä sekä kasvusta. Kun avaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2014 ja hakee sanoja sosiaalinen media, löytyy yksi maininta, jossa puhutaan somesta vain arvoperustaa muuttavana asiana (Opetushallitus 2014, 15). Siksi mielestäni on tärkeää saada nuorille tämäntyyppinen asiasisältötunti, jossa käydään sosiaalisen median kanavia, niiden ominaisuuksia ja miten rajata omaa näkyvyyttään. Kyseiset opetussuunnitelman perusteet on otettu käyttöön luokilla 1-6 vuonna 2016 ja on opinnäytetyötä kirjoitettaessa keväällä 2020 peruskoulujen käytössä (Opetushallitus 2020).

Pirkkalan nuorisopalvelut pitävät alakouluikäisille ”vitos”- ja ”kutostunnit”, joissa sivutaan hieman sosiaalisen median aihealueita. Vitostunneilla pyritään saada oppilaat pohtimaan kaverisuhteita, ja sitä miten tietyissä tilanteissa on oikein toimia. Kutos- tunneilla haastetaan oppilaat miettimään omia arvojaan ja miten he toimisivat erilais- ten houkutusten äärellä. Näiden tuntien lisäksi kuitenkin koen tärkeäksi, että nuoriso- palveluita olisi myös mahdollista ”tilata” sosiaalisen median tunteja ja tätä opinnäyte- työtä on mahdollista käyttää materiaalipankkina. Aineistoa voisi myös hyödyntää esi- merkiksi vanhempainilloissa, joissa voisi tuoda erilaiset sosiaaliset mediat tutummiksi oppilaiden huoltajille ja vanhemmille. Tämä voisi myös innostaa vanhempia ja huolta- jia olemaan aktiivisempia ja kiinnostuneempia lastensa tekemisestä sosiaalisessa me- diassa.

Nuorisotyössä on merkittävää ymmärtää teknologian ja niiden palveluiden tuoma muutosta nuorten käytöksessä sekä koko yhteiskunnassa, jossa nuoret toimivat. Nuor- isotyön pitää pysyä ajan hermolla, jotta työtä voidaan tehdä jatkossakin nuorten käyt- tämissä sosiaalisen median alustoissa. (Matikainen 2014, 48-49.)

Ebrand Oy ja Oulun kaupungin tuottaman ”SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä” mukaan tutkimukseen vastanneet 13-29 -vuotiaat käyt- tävät sosiaalista mediaa 15-20 tuntia viikossa (Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2019). Vaikka opinnäytetyöni kohderyhmä ei vielä tähän ikäluokkaan kuulu, ovat hekin pian jo yläkouluikäisiä ja täten siinä ikäluokassa, joka käyttää 8,93-11,90 prosenttia viikostaan sosiaalisessa mediassa.

Mediakasvatus tehoaa parhaiten, kun se on pitkäkestoista ja siinä on mukana moni- puolisesti aikuisia ihmisiä lapsen ja nuoren elämästä, sekä koulusta, että muualta elä- mästään (Mustonen & Salokoski 2007, 120). Tunnin kautta saisi juuri jatkumoa tai sy- vennystä tarvittaessa sosiaalisen median käytäntöihin. Mediakasvatuksessa pyritään iästä huolimatta kasvattamaan kriittistä ajattelukykyä ja osallisuutta mediaan liittyen. Suomessa mediakasvatusta antaa koulujen lisäksi media-alan toimijat, järjestöt, yksi- tyinen sektori ja nuorisotyötä tekevät organisaatiot (Mediakasvatusseura 2020). Opin- näytetyöni kautta Pirkkalan nuorisopalveluiden koulunuorisotyö voi paikata ja tukea kasvatuksessa peruskoulun jättämää sosiaalisen median aukkoa tuomalla mediakas- vatuksessa sosiaalisen median kasvatusta osaksi oppimiskokemusta.

Lisäksi on tärkeää hahmottaa missä ja miten nuorisotyö voi kohdata nuoria. Myös oman työn rajaaminen sosiaalisen median maailmassa on tärkeä miettiä, kuinka paljon nuorisotyöntekijä voi tuoda omaa työtään nuorille esille. Sosiaalisen median työskentelyssä nuoriso-ohjaajan pitää olla nopea reagoimaan muutoksiin ja hahmottaa erilaisia teemoja ja trendejä. Oman teknologisen osaamisen kehittäminen ja eri laitteiden tuomien mahdollisuuden ymmärtäminen on nuorisotyöntekijälle merkittävässä osassa, jotta työ on ajankohtaista. Verkossa tehtävässä nuorisotyössä on kokeilukulttuuri vahvasti läsnä, oman tyyllisen sosiaalisen median käytön löytää kokeilemalla ja nuoria kuuntelemalla sekä osallistamalla. (Tuominen 2015, 89-90.)

Opinnäytetyöni tarkoitus on vastata opetussuunnitelman aukkoon, jossa sosiaalista mediaa ei käsitellä. Tarkoitus on nuorisotyön kautta käydä läpi käyttäytymistä ja oman käytöksen pohtimista. Erilaisten sosiaalisten medioiden käyttämisen opetus ei siis ole keskiössä. Tarkoituksena ei myöskään ole nostaa sosiaalisen median haittapuolia, sillä sosiaalisen median mahdollisuudet verkostoitumisessa on myös hyvä tuoda esille. Tämän lisäksi on tarkoitus vahvistaa alakouluyhteistyötä, jota kautta myös nuorisopalvelut tulevat tutummaksi pirkkalalaisille nuorille.

3 MENETELMÄ

Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen opinnäytetyö. Toisin sanoen keskittyen siis uuden konkreettisen käyttöön suunnatun aineiston luomiseen. Uutena aineistona kuitenkin syntyy myös tuntirakenne sosiaalisen median tunneille. (Humak 2013, 5.)

Tarkoitus on, että keräämäni aineistoa olisi mahdollista käyttää hyödyksi Pirkkalassa tehtävässä nuorisotyössä. Opinnäytetyötä varten olen kuitenkin kerännyt myös internetin kautta lähdetietoa, jolla tuodaan esimerkiksi sanastoa sosiaalisesta mediasta tutuksi.

Koen käyttäväni työssäni laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisessa tutkimuksessa yleisesti tutkitaan jotakin ilmiötä, ja minun opinnäytetyössäni ilmiö on sosiaalinen media ja sen erilaiset ominaisuudet (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2015, 105). Tarkoituksena on kertoa erilaisten sosiaalisten medioiden ominaisuuksista, niiden sisällä tapahtuvasta kiusaamisesta sekä niiden seurauksista. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sopii toiminnan kehittämiseen (Heikkilä 2014, 8). Omassa työssäni kehitän

nuorisopalveluiden koulunuorisotyötä sekä digitaalista nuorisotyötä. Aineistoa sosiaalisesta mediasta olen etsinyt palveluita tarjoavien yritysten sivuilta, sekä Verken eli digitaalisen nuorisotyönosaamiskeskuksen materiaaliaineistosta.

3.1 Laadullinen tutkimus

Valitsin opinnäytetyöhöni kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyössäni käydään sosiaalista mediaa monelta eri näkökulmalta läpi ja tämän takia päädyin tähän tutkimusmenetelmään. Yleisesti voidaan todeta, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa olemassa olevia väittämiä. (Hirsijärvi 2007, 157.) Kokonaisvaltaisuudella tarkoitan sitä, että pyrin hahmottamaan sosiaalista mediaa muiltakin näkökulmilta kuin kyselyni kautta.

Tutkimusmenetelmäksi valitsin lomakekyselyn (Liite 4). Syynä valintaan oli, että lomake toimii pilottina mahdollisesti tulevaisuudessa suoritettavalle kyselylle, jolla kyseisen tuntitoteutuksen saa tulevaisuudessa päivitettyä tarpeisiin paremmin vastaavaksi. Haastattelututkimus yksilöllisesti olisi ollut liian työläs tapa tavoittaa nuoria. Lomakekyselyillä kerätään tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista sekä uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 192). Lomakekyselyssä on avoimia kysymyksiä, sekä valmiiksi suunniteltuja vastausvaihtoehtokysymyksiä, eli strukturoituja kysymyksiä. Tämä sen takia, että avoimista kysymyksistä saa paremmin kuvan, jos nuoret haluavat enemmän avata omia näkemyksiään liittyen erilaisiin kysymyksiin. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan kyselyjen tuottajat, jotka suosivat avoimia kysymyksiä, perustelevat avoimet kysymykset sillä, että ne tarjoavat vastaajalle avata omia ajatuksiaan. Taas tutkijat, jotka suosivat enemmän monivalintakysymyksiä, pitävät aineiston olevan liian kirjavaa, epäluotettavaa ja hankalaa käsitellä. Avoimien kysymysten suosijat pitävät taas ovat sitä mieltä, että monivalintakysymykset rajaavat liikaa vastauksia ennalta. (Mt.,196.)

4 TIETOPOHJA

Sosiaalinen media tai kansankielellä some on suora käänös englannin kielen termistä social media. Sosiaalisilla medioilla tarkoitetaan internetin kautta tuotettavia palveluita, joissa viestintä ja verkostoituminen ovat isossa osassa. Myös oman sisällön tuottaminen muiden tarkastelemiseksi on olennainen osa sitä. (Matikainen 2008.)

Käsite on mielestäni edelleen toimintaa hyvin kuvaava ja ajankohtainen. Reilussa kymmenessä vuodessa kuitenkin on menty paljon eteenpäin ja erilaisia palveluntarjoajia on paljon enemmän kuin aikaisemmin.

Sosiaalisen mediaan liittyvää lakitietoa olen etsinyt varsinkin rikoslain luvusta 24 (685/2009). Tässä luvussa käydään läpi muun muassa kuvauslupiin liittyvää lakiasiaa.

Tietopohjan päivittäminen tulevaisuudessa tärkeää, sosiaalisen median jatkuvassa muutoksessa. Palvelut muuttuvat ja käyttäjät muuttavat toimintatapaansa erilaisten palveluiden alla.

4.1 Sosiaalisen median eri palvelut

Varsinaiseen sosiaalisen median oppituntiin kokosin aiheita, jotka olivat ja ovat mielestäni alakouluikäisille hyviä käydä läpi. Tunnilla käydään muun muassa läpi sosiaalisen median palveluita, joita nuoret käyttävät. Tieto näistä sovelluksista tuli selaimella esimerkiksi Googlen omistaman Play -sovelluskaupan suosituimpia sovelluksia sekä työssäni nuorten käytöstä havainnoidessani. Tarkastin myös Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja Ebran Group Oyj:n yhteistyössä tekemän tutkimuksen ”SoMe ja nuoret 2019” tuloksia ja poimin sieltä suosituimpia esille. Lisäksi tein kysely yhdelle Pirkkalan alakoulun luokalle tuki näiden valittujen sovellusten esille nostossa.

Sosiaalista mediaa on helppoa käyttää älypuhelimien kautta. Monet palvelun tarjoajat nojautuvat pääosin älypuhelimilla toimiviin sovelluksiin esimerkkinä Snapchat, jota ei tietokoneella voi käyttää. Suomalaiset taloudet käyttävät aktiivisesti älypuhelimia. Vuoden 2018 tutkimusbarometrissä selviää, että 85,9% suomalaisten matkapuhelimesta oli älypuhelimia (FiCom 2019).

4.1.1 Instagram

Instagram on palvelu, jossa käyttäjät voivat julkaista muille käyttäjille nähtäväksi kuvia ja videoita. Palvelun käyttö onnistuu sekä puhelimella, että tietokoneella. Vuorovaikutteisuus korostuu siinä, että toisten julkaisuista voi sekä tykätä, että kommentoida. Instagramin ikäraja on 13-vuotta ja käyttäjätili vaatii rekisteröitymisen sähköpostiosoitteella. (Instagram 2019.)

Instagramin käyttäjämäärä ylitti miljardin käyttäjän rajapyykin vuonna 2018 (Carman 2018). Uskoisin määrän vain kasvavan samalla, kun teknologia kehittyy, halpenee ja tulee saataville lähes kaikille ihmisille maailmassa.

Oman kokemukseni mukaan Instagramia käyttää myös paljon nuoremmat lapset, eikä käyttäjätunnuksen luominen ole vaikeaa nuoremmalle, sillä omaa ikää ei tarvitse mitenkään palveluun vahvistaa. Instagram tarjoaa vanhemmille infosivun, jossa käydään läpi vanhemman oikeuksia lapsen profiiliin, lapseen kohdistuvaan mainontaan ja yli-päättänsä infoa vanhemmalle kyseisestä palvelusta (Instagram 2019).

4.1.2 Snapchat

Snapchat on viestintäsovellus, joka pyrkii tuomaan uusia keinoja viestintään ja jossa kamera on isossa osassa (Snapchat 2019). Sovelluksella on päivittäisiä käyttäjiä 203 miljoonaa (heinäkuu 2019) (Snapchat 2019). Oman kokemukseni mukaan nuoriso on aktiivista käyttäjäkuntaa. Varsinkin ”streakkien” ylläpito, eli joka päivä jonkinlaisen kuvaviestin lähettäminen jonkun henkilön kanssa luo streakin, pitää käyttäjät päivittäisinä käyttäjinä. Snapchatissa voi viestiä sekä yksittäisiä keskusteluja, että myös ryhmäkeskusteluja.

4.1.3 TikTok

TikTok on palvelu, jossa käyttäjät voivat seurata toisia ihmisiä, kommentoida heidän tuottamaa sisältöä ja jakaa omia lyhyitä videoita. Sovellus on ikärajoitettu ja sen käyttö on tarkoitettu 13-vuotiaille ja tästä iästä vanhemmille ihmisille. (TikTok 2019.)

TikTok on erittäin suosittu alaikäisten keskuudessa. 93 prosenttia sen käyttäjistä on alle 25-vuotiaita. (Verke 2020.) Syksyllä 2019 opinnäytetyötä tehdessä on sovellus Googlen Play kaupassa toiseksi ladatuin sovellus ja sitä on ladattu yhteensä

500 000 000 maailmanlaajuisesti. Samalla myös selviää, että sovelluksen sisällä käyttäjät voivat suorittaa ostoja, joiden suuruus on välillä 1,09€-114,99€. (Google Play 2019.) Tiktokissa voi luoda ja suorittaa erilaisia ”haasteita” omista julkaisuistaan, joita käyttäjät voivat itse editoida halutunlaisikseen (Verke 2019).

4.1.4 WhatsApp

Pikaviestintä sovellus WhatsApp on mainio vaihtoehto tekstiviesteille ja perinteisille puheluille. Sovelluksen kautta voi lähettää viestejä, kuvia, videoita, tiedostoja ja ääniviestejä sekä soittaa, käydä ryhmäkeskusteluja ja puhua videopuheluita (WhatsApp 2019). Toisinkuin monessa muussa sovelluksessa, on WhatsApp määritellyt ikärajan 16-vuotta (WhatsApp 2019). Nykyaikana WhatsApp kuitenkin tuntuu taistelevan yhä enemmän muiden sosiaalisten median palveluiden kanssa, joissa tuntuu lähes jokaisessa olevan nykyään mahdollisuus yksityisviestintään.

4.2 Mediakasvatus

Mediakasvatuksessa opitaan mediasisällöistä, -välineistä sekä siitä, miten media muuttaa arjessa yhteiskuntaa. Mediakasvatuksen kautta kertyy mediatietaitoja. Nämä taidot ovat muun muassa mediasisällön tuottaminen, -tulkinta, teknisten laitteiden käyttö, tiedonhaku ja siihen liittyvä kriittisyys sekä median hyödyntäminen omassa elämänhallinnassa ja hyvinvoinnissa. (Mediakasvatusseura 2020.)

Suomalaisen mediakasvatuksen historia voidaan sijoittaa 1800-luvun loppuun, kun monenlainen valistustyö sai alkunsa. Toinen aalto koitti 1960-luvulla, kun tietoyhteiskuntaa pyrittiin luoda kansalaisista alkaen. Tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittämistä on Suomessa tehty 1980-luvun lopusta nykypäiviin asti. Mediakasvatuksesta on historian aikana käytetty monia eri nimityksiä, kuten audiovisuaalinen kansansivistystyö, sanomalehtiopetus, joukkotiedotuskasvatus ja audiovisuaalinen kasvatus. 1980-luvulla alettiin käyttämään termiä viestintäkasvatus, jota näkee yhä käytettävän. Nimitys on usein ollut ajan hengen mukainen. 2000-luvulla mediakasvatuksen käsite vakiintui, vaikka se ei ole peruskoulunopetussuunnitelmaan päätenyt sillä nimellä. Opetussuunnitelmissa mediakasvatus on korvattu termillä medialukutaito. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 3-5.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta on julkaistu vuonna 2019 medialukutaitopolitiikka ja mediakasvatuksen kansallinen linjausasiakirja. Linjauksissa on kolme päätaavoitetta. Nämä ovat seuraavat: Suomessa tehdään kattavaa, laadukasta ja systemaattista mediakasvatusta. (Salomaa & Palsa 2019, 7.) Kattavaksi mediakasvatukseksi kuvataan, että laajasti huomioidaan erilaisten medioiden muodot, ja niiden mahdollisuudet. Moniammatillinen yhteistyö ja laaja kohdeyleisö on tärkeässä osassa valtakunnallisessa kokonaisuudessa ja mediakasvatuksen kehittämisessä. (Mt.,14-15.) Tästä voikin vetää johtopäätöksen, että nuorisopalveluiden palvelun laajentaminen kouluihin sosiaalisen median tunnin kautta on juuri sitä, mitä opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa tekemään. Laadukasta mediakasvatuksesta tekee ajankohtaisuus, tekemisen arviointi ja siitä seuraava kehittäminen. Tärkeää on, että kohdeyleisöä kuunnellaan ja myös he pääsevät ääneen. (Mt. ,16-17.)

Omassa tuntisuunnitelmassani pyrin tuomaan oppilaiden äänen kuuluviin, jotta nuorten osallisuus toteutuisi. Myös nuorten ajatuksia ja näkemyksiä tulisi huomioida mediakasvatuksen opetussisältöjä suunniteltaessa (Liite 1 & 2). Kolmas päätavoite Suomen mediakasvatuksessa, systemaattisuus, tarkoittaa, että kehitystyö olisi mahdollisimman monipuolista. Sitä on tarkoitus kehittää taloudellisesti, tietopohjallisesti ja että kasvatusta saadaan mallinnettua sekä yhdistettyä, huomioiden erilaisuus kasvatettavien joukossa. (Salomaa & Palsa 2019, 18-19.) Opinnäytetyöni on mielestäni linjausten mukainen ja tuntisisältö on helposti kehitettävissä myös tulevaisuudessa.

4.3 Kiusaaminen

Kiusaaminen oli yksi tunnin teemoista. Tunnilla käsitellään nuorten kanssa kiusaamista ilmiönä sekä sitä, miten kasvokkain ja sosiaalisessa mediassa ilmenevä kiusaaminen eroavat toisistaan. Kiusaamiselle sosiaalisen median kautta ei ole varsinaista termiä, mutta verkkokiusaaminen saattaisi olla relevantin (Huhtala & Herkama 2012, 29.)

Kiusaamisella tarkoitetaan ryhmässä tapahtuvaa loukkaavaa ja vahingoittavaa vuorovaikutusprosessia, joka ajan myötä johtaa jonkun tai joidenkin sulkemiseen yhteisön ulkopuolelle. Lasten ja nuorten parissa tämä ei kuitenkaan aina ole näin suoraviivaista. ”Kiusaaja” ei aina ymmärrä loukkaavansa, erityisesti, jos hänen omat taitonsa toimia

ryhmässä ovat puutteelliset, tunteiden tunnistaminen vaikeaa tai jos hänellä on ryhmään kuulumattomuuden tunne tai torjutuksi tulemisen kokemuksia taustalla. (Kirves & Stoor-Grenner 2001.)

Opinnäytetyöni kohderyhmään kuuluvat nuoret myös lähestyvät pikkuhiljaa sitä ikää, että ovat rikosoikeudellisessa vastuussa, joten on merkittävää, että omien tekojen seuraukset ovat tiedossa. Kiusaaminen saattaa johtaa rikostuomioon ja sen takia on hyvä tuoda nuorille mahdollisia sanktioita tiedoksi.

Kiusaaminen internetissä saattaa saada ison näkyvyyden ja saada helposti muita mukaan tämän tyyppiseen toimintaan. Nettikiusaaminen saa kiusatun tuntemaan häpeää ja vaikka sitä voi tapahtua suljetummilla alustoilla, saattaa se saada rikoksen tunnusmerkit. (Nuortennetti 2019.)

Nettikiusaamisen alle mahtuu paljon samoja asioita kuin tavanomaisen kiusaamisen. Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuorten netti -sivulle kerätyssä listassa ovat muun muassa juoruilu, pilkkaaminen, halveksunta, nöyryyttäminen, kiristäminen, häirintä ja yksityisen tiedon levittäminen. (Nuortennetti 2019.)

Sheri Baumanin vuonna 2014 kirjoittamassa kirjassaan, kertoo kiusaamisen muodoista. Se voi olla fyysistä, verbaalista tai epäsuoraa kiusaamista. Fyysinen kiusaaminen sisältää esimerkiksi lyömistä tai tönimistä. Verbaalinen kiusaaminen saattaa olla muun muassa uhkailua tai haukkumista. Epäsuorassa kiusaamisessa saatetaan jättää toinen ihminen esimerkiksi jostain ryhmästä ulkopuoliseksi. (Bauman 2011, Luku 2: Conventional Bullying Versus Cyberbullying.)

Nettipoliisina tunnetuksi tullut Marko ”Fobba” Forss kirjoittaa vuonna 2014 julkaistussa kirjassaan ”Fobban sosiaalisen median selviytymisopas”, että kiusaaminen on toistuvaa epäasiallista käytöstä, jossa loukataan toista henkilöä. Forss kirjoittaa kuinka yksittäinen sanonta tai vastaava ilmaisu, ei ole ehkä luokiteltavissa kiusaamiseksi, mutta kokemukset ovat yksilöllisiä. Lisäksi sosiaalinen media luo mahdollisuuden sille, että kiusaamista voi tapahtua milloin ja missä vain. Siksi kiusaamiseen puuttuminen tuo haasteita sosiaalisessa mediassa. Olen samaa mieltä Forssin kanssa siitä, että helpompi huudella mediassa, kun ei tarvitse suoraa kohdata toista ihmistä fyysisesti ja samalla havaita kiusaamisen seurauksia. Forss nostaa myös esille, kuinka kiusaamismuoto vaihtelee alustan tuomien mahdollisuuksien mukaan. (Forss 2014, 35-38.)

Alaikäisen kuvaamiseen ei ole eri sääntöjä kuin täysi-ikäisen kuvaamiseen. Kuvaaminen on sallittua, kunhan se tapahtuu julkisella paikalla. (Ojala 2011, 11.)

Kuvaamiseen liittyen koen tärkeäksi korostaa maalaisjärjen käyttöä ja vetoamista empatiakykyyn. Haluaisiko kuvattava oman kuvansa vaikkapa muutaman sadan itselleen tuntemattoman katseltavaksi. Myös erilaisten ajattelutapojen korostaminen on tärkeää. Jollekin harmiton kuva voi olla toiselle merkittävä tai loukkaava.

4.3.1 Puuttuminen verkkokiusaamiseen ja häiritsevään sisältöön

Pelastakaa lapset ry:n sivuilla on linkki PDF-tiedostoon, jossa on monipuoliset ohjeet nuorille, miten suhtautua verkkokiusaamiseen ja sopimattomaan sisältöön. Tässä julisteessa on annettu kuusi ohjetta, miten toimia edellä mainitun sisällön kanssa. Ohjeistus on mielestäni sopiva myös sosiaalisen median oppitunnille. Mielestäni tärkeimmät asiat tulevat kuvassa esille, kuten aikuiselle kertominen, oli kyseessä sitten kiusaamista tai häiritsevää sisältöä. Julisteessa nostetaan esille myös todisteiden tallentaminen. Nuoret myös kannustetaan kuvan kautta pohtimaan, mille asioille pitää osata sanoa ei, oli sitten kyse sosiaalisessa mediassa kiertävästä haasteesta tai kiusaamisesta. Esille nousee myös ikävän sisällön, tai sen jakopaikan ilmiantaminen, jonka avulla nuoret kykenevät tuomaan myös palvelun tarjoajalle käyttöehtojen vastaisia epäkohtia esille, niihin törmätessään.

Kuva 1 kuvakaappaus: Pelastakaa lapset ry: Netari – Toimi näin, kun näet netissä jotain pelottavaa

Oppitunnille on myös koostettu tietopaketti, jossa selviää, mitä kautta esimerkiksi sosiaalisessa mediassa nuoriso-ohjaajat saa tarvittaessa kiinni, jos kokee tämän helpoksi tavaksi tuoda esille jokin aikuiselle kerrottava asia (Liite 3).

4.4 Lakitieto ja julkaiseminen

Finlexin sivuilla olevaan hakupalveluun syöttäessä hakusanaksi ”sosiaalinen media”, tulee nolla hakutulosta. Toisin sanoen sosiaalisessa mediassa tapahtuvat rikokset ja lain tulkinnat löytyvät erilaisista rikoslaeista. Tässä luvussa onkin tarkasteltu Rikoslain lukua 24.

Kuvan ottaminen ja julkaiseminen on erittäin helppoa. Lähes jokaisessa puhelimesta on kamera, jolla voi helposti napata kuvan itsestään, ympäristöstään ja myös muista.

Julkaisuun ei myöskään mene kauaa, sillä sosiaalisen median palvelut ovat samassa laitteessa, kun kännykällä otetut kuvat. Riippuen sovelluksista, on myös julkaisut helposti muidenkin nähtävillä. Tätä voi myös hillitä rajaamalla yksityisyysasetuksista omien julkaisujen näkyvyyttä.

Rikoslain luvussa 24 kuudennessa pykälässä lasketaan rangaistavaksi rikokseksi toisen ihmisen kuvaaminen paikassa, jossa kotirauha suojaa henkilöä. Lisäksi vessat, pukuhuoneet ja vastaavat tilat lasketaan paikoiksi, joissa kuvaaminen on kiellettyä rangaistuksen uhalla. (Rikoslaki 2000/531 §6.)

Laki ei jätä mielestäni paljoa tulkinnan varaa. Laissa ei tosin mainita mikä on lain näkökulma, jos kuvauksesta on mainittu etukäteen joko kyltillä, tai suullisesti. Tämä on varmaankin aina oikeuden katsottavissa, mikä katsotaan paikaksi, jossa yksityisyyttä on rikottu.

Samun luvun kahdeksas pykälä käsittelee yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä. Pykälässä mainittu kohta, jossa toisesta henkilöstä asian, kuvan tai tiedon jakaminen, joka voi aiheuttaa toiselle henkilölle vahinkoa tai kärsimystä on luettavissa sakkorangaistuksen alaiseksi teoksi. (Rikoslaki 2000/531 §8.)

Tässä pykälässä on varmasti erilaisia tulkintakysymyksiä, milloin asia on niin vakava, että se täyttää rangaistuksen mittapuut. Tästä syystä myös kaikkien mahdollisten todisteiden kerääminen tämältyyppisessä tapauksessa on tärkeää, jotta on helpompi hahmottaa kaikki tiedon, asian tai kuvan jakamisesta aiheutuneet vahingot. Esimerkiksi sosiaaliseen median julkaisuissa saattaa olla kommentointi mahdollisuus, jossa mahdolliset lisätodisteet ovat nopeasti mahdollista tallentaa. Tuomio voi olla jopa vankeustuomio, jos tuomio katsotaan törkeäksi (Rikoslaki 2000/531 §8a).

Yhdeksäs pykälä on kunnianloukkaukseen liittyvä. Rangaistava teko on esittää toisesta väärää tietoa, tai jonkinlainen vihjaus, jonka takia aiheutuu vahinkoa tai harmia rikoksen uhrille. Myös halventava puhe toisesta on mahdollinen syy syyllistyä kunnianloukkaukseen. Kunnianloukkauksesta on rangaistuksena sakkorangaistus. (Rikoslaki 2013/879 §9.)

Törkeä kunnianloukkaus on eriteltyä omaan pykäläänsä ja on mahdollisesti tuomioltaan vankeutta (Rikoslaki 2013/879 §10).

5 PILOTTITOTEUTUS

Tässä kappaleessa käyn läpi syksyllä 2019 suorittamani pilottitoteutuksen, kyselytutkimukseni tuloksia ja pohdin niiden vaikutusta oppitunnin asiasisältöön. Käyn läpi, miten pilotointitunti meni mielestäni ja miten tein siitä havaintoja, joiden pohjalta olen muokannut oppituntia. Pilotointi on kokeilujakso, jonka pohjalta jotain toimintoa kehitetään ja testataan. Pilotilla on jokin tavoite, jonka toteutumista tarkkaillaan, jotta nähdään, onko kokeilu menossa oikeaan suuntaan. (Collapic Company 2018.)

5.1 Kysely

Omassa pilotoinnissani halusin testata kyselyn (Liite 4) toimivuutta ja sen pohjalta rakennetun asiasisältöisen tunnin pitämistä. Tarkoituksena ei ollut alun perin mennä tekemään nuorisopalveluiden sosiaalisen median tuntia, vaan rakentamaan pohjaa myöhemmin markkinoitavalle tunnille.

Kävin teettämässä kyselyn koululla 16.9.2019. Kyselyyn vastasi 13 oppilasta. Oppilaat olivat iältään noin 11-12 vuotiaita viidennen ja kuudennen luokan oppilaita. Tarkoitukseni oli kartoittaa pienellä otannalla pirkkalalaisten nuorten käsityksiä sosiaalisesta mediasta ja siitä, minkälaiseen käyttöön he ovat siellä törmänneet. Keräämäni datan perusteella tuntikokonaisuutta on myös pohdittu, jotta lopullisen kohderyhmän tarpeisiin tulee vastattua. Moni oppilaista osasi vastata kyselyyn ilman suurempia ongelmia, mutta muutaman kanssa kävimme yhdessä läpi kysymyksiä, jotta he ymmärsivät mitä kysymyksillä tarkoitettiin ja osasivat vastata niihin. Mahdollisesti kysymysten muotoilussa oli siis kehitettävää tai koko aihealue oli heille vieras. Saattoi myös olla, että kyselyssä käytin käsitteitä, jotka eivät olleet vastaajille ennalta tuttuja.

5.1.1 Mikä on sosiaalinen media ja sen käyttö

Ensimmäinen kysymys oli avoinkysymys, jossa vastaajat pääsivät itse määrittelemään sosiaalisen median. Monet nuorista tulkitsivat, että sosiaalinen media on palvelu, jossa pidetään yhteyttä muihin ihmisiin ja siellä voi julkaista sisältöä. Muutamasta vastauksesta myös huomasin, että sosiaalinen media ja sen tarkoitus on hieman epäselviä käsitteitä vastaajille. Alla olevat lainaukset ovat otettu kyselystä ja ne ovat anonymisti kerättyjä.

Sosiaalinen media on mihin voi julkaista kuvia tai videoita.

Sosiaalinen media on sosiaalinen media
Sosiaalinen media tarkoittaa esim. Viestin lähetystä.

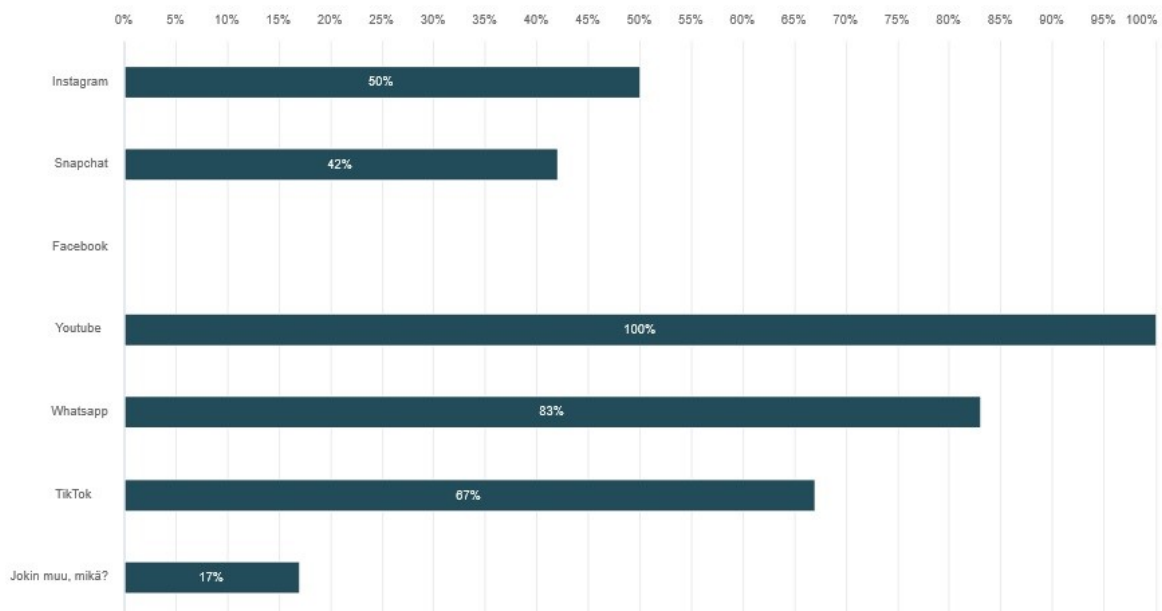
Toisessa kysymyksessä kysyttiin nuorilta, käyttävätkö he jotain sosiaalista mediaa. Yksi kyselyyn vastanneista on jostain syystä jättänyt vastaamatta, ja häntä lukuun ottamatta kaikki totesivat käyttävänsä jotain somea. Epäilenkin että vastaamatta jättänyt on eräs nuorista, joka pohti kovaan ääneen, että ei käytä mitään sosiaalista mediaa.

Kolmannessa kysymyksessä nuoret valitsivat itse käyttämänsä sosiaalisen median palvelut. Tähänkin kysymykseen ei vastannut jostain syystä yksi nuorista, tosin yksi heistä vastasikin, että ei mitään palvelua käytä. Suosituimmaksi nousi Youtube, jota kaikki totesi käyttävänsä. Toisena oli WhatsApp, kolmantena TikTok ja neljäntenä Instagram, jota seurasi Snapchat. Kohdassa, jossa nuoret saivat itse kirjoittaa jonkin käyttämänsä palvelun, oli tuloksena yksi huumorivastaus ja yksi viittaus johonkin peiliin, ”mopo sport”.

3. Valitse käyttämäsi sosiaalisen median palvelut.

Voit valita useita ja lisätä mainitsematta jääneen valitsemalla myös vaihtoehdon ”Jokin muu, mikä?”

Vastaajien määrä: 12, valittujen vastausten lukumäärä: 43

Kuva 2 Kyselyn kolmannen kysymyksen vastaukset

Tietopohja luvussa käytiin läpi, kuinka sosiaalisen median ikäraajat ovat alkaen 13 vuotta. Kuvasta kuitenkin huomaa, kuinka eri palvelut otetaan jo aikaisemmin käyttöön. Mielestäni on hyvä korostaa nuorille, kuinka vanhempien on hyvä olla ajan ta-

salla siitä, missä nuoret viettävät aikaansa mobiililaitteillaan. Tämän kysymyksen tulokset huomioiden, on alakouluikäiset jo mukana sosiaalisessa mediassa alaikäisinä, sovellusten omista ikärajoista huolimatta.

Seuraavaksi pohdittiin nuorten yksityisyyden rajausta sosiaalisessa mediassa. Enemmistö, 62% ei rajaa omaa yksityisyyttään. Osa omaa näkyvyyttään rajaavista nuorista kertoi, että heidän profiilinsa ovat yksityisiä ja yksi kertoi myös, ettei julkaise mitään liian yksityistä tietoa.

5.1.2 Kiusaamisen kokemukset sosiaalisessa mediassa

Kyselyn kohdissa 5-7 kartoitettiin nuorten kokema kiusaamista sosiaalisessa mediassa. Enemmistö myös totesi nähneensä kiusaamista verkossa, mutta yksikään ei myöntänyt itse sitä harrastaneensa. Kiusaamista kuvattiin toisten nimittelyksi ja haukkumiseksi. Eli ehkä nuoret eivät ole osanneet pohtia kaikkia kiusaamisen puolia sosiaalisessa mediassa. Alla olevat lainaukset ovat anonyymejä vastauksia kyselyn kohdasta 7, jossa nuoret saivat omin sanoin kuvailla, mitä nettikiusaaminen on.

Nettikiusaaminen on missä haukutaan muita ihmisiä eri keskusteluissa.

Että kiusataan muita netissä esim jonkin julkaisun takia

Netissä kiusaaminen anonyyminä esim kommentilla

Nettikiusaamisen teemaa olisi ehkä ihan hyvä avata toteutuksessa enemmän, sillä vastauksista päätellen esille nousi erilaisia näkemyksiä siitä, miten nuoret käsittävät nettikiusaamisen. Tästä aihealueesta voi myös tehdä tunnilla noston, että miten tämä heidän mielestään eroaa kasvotusten tapahtuvasta kiusaamisesta, vai eroako mitenkään.

5.1.3 Kodin ja huoltajien rooli

Kyselyn kohdissa 10-11 kysyttiin kodin roolista sosiaalisen median käytöstä. Suurin osa vastasi, että kotona ollaan kiinnostuneita somen käytöstä ja, että siitä keskustellaan nuoren kanssa. Silti avoimuus kotiin päin omasta käytöksestä sosiaalisessa mediassa olisi hyvä nostaa esille. Kyselyssä kuitenkin paljastuu kuinka osan kyselyyn vastanneista kodeissa ei seurata somen käyttöä. Tästä onkin pääteltävissä, että jos koulussa on mediakasvatuksessa sosiaalisen median osa-alue käsittelemättä, niin nämä nuoret jäävät kokonaan tyhjän päälle, eikä heidän sosiaalisen mediansa käyttöä valvota, tai

heitä kasvateta sen käyttämiseen. Tällöin myös vääränlaiset käytösmallit voivat tarttua. Sosiaalisen median oppitunnilla tätä tyhjiötä voidaan täyttää ja saada nuoret pohtimaan kriittistä ajattelua sisältöön, johon he törmäävät eri palveluissa.

5.1.4 Uhkakuvat sosiaalisessa mediassa

Vain yksi vastaajista kertoi kokeneensa sosiaalisessa mediassa jotakin ahdistavaa/häiritsevää sisältöä tai käytöstä. Vapaassa vastauskentässä nuori kertoo, että hänet on lisätty Instagram palvelussa ryhmään, joka on sisältänyt pornograafista sisältöä. Toteutuksessa täytyneekin tuoda esille, miten suhtautua johonkin vastaavaan toimintaan ja kuinka kenenkään ei tarvitse tuollaiselle sisällölle altistua tahtomattaan. Ahdistavaa ja häiritsevää sisältöä kohdatessaan nuoren pitää tietää, että hänellä on oikeus seksuaalisuuteensa ja sen suojelemiseen. Seksuaalioikeudet ja niiden toteutuminen on tärkeä osa yksilön hyvinvointia. Ikänsä puolesta nuori on myös herkemmin haavoittuvainen kohdatessaan jotain ahdistavaa ja häiritsevää sisältöä. Haavoittuessaan nuori saattaa alkaa kokemaan itsensä syyllistämistä ja häpeämistä. (Väestöliitto 2016.) Tunnilta on hyvä tuoda esiin, missä nuorella on luotettavia aikuisia lähellä.

5.1.5 Miten sosiaalinen media koetaan, luoko se paineita

Kyselyssä käytiin myös läpi hieman sosiaalisen median luomia paineita, kun kohdassa viisi kysyttiin, että onko oman sosiaalisen median seuraaja määrällä nuorille itselleen merkitystä. Neljäsosalle vastaajista sosiaalisen median seuraajamäärät olivat tärkeitä ja merkittäviä. Muutama koki myös, että he kuluttavat liikaa aikaa eri palveluissa. Suurin osa vastasi joko, että ei osannut arvioida käytetyn some ajan merkittävyyttä omaan ajankäyttöön. Oppitunnin sisältöön ei siis mielestäni tämän kyselyn pohjalta kannata tuoda osuutta, jossa pohditaan sosiaaliseen mediaan käytettävää aikaa. Huomio tulisi suunnata sosiaalisen median sisältöihin ja laatuun sekä ohjata nuoria kriittiseen ajatteluun sosiaalisen median suhteen.

Viimeisen kysymyksen kanssa nuoret olivat yksimielisiä ja vastasivat etteivät koe tarvitsevansa opetusta sosiaalisen median kanssa toimimiseen. Ehkä kysymys on ollut väärin tulkittavissa ja nuoriso on ajatellut, että kysymyksessä on tarkoitettu esimerkiksi, että kokeeko nuoret, että he osaavat teknisesti käyttää ja tunnistavat tiettyjä palveluita.

5.1.6 Omat havaintoni kyselyn tuloksista

Osa nuorista oli selkeästi ymmärtänyt osan kysymyksistä ehkä hieman väärin ja muutamassa yksittäisen kysymyksen vastauksessa on huomattavissa vitsillä jätetty vastaus. Myös vapaasti vastattavat kysymykset tuottivat selkeästi ongelmia. Kyselyssä olisi selvästi pitänyt valita myös kaikki kysymykset pakollisiksi vastattaviksi, sillä joitain kysymyksiä selvästi unohtui nuorilta. Syy voi myös olla, että nuoret eivät kokeneet osaavansa kysymyksiin.

Kysely vahvisti omalta osaltaan omaa tunnettani siitä, että sosiaalisen median oppitunnille on kysyntää. Samalla se osoittaa, kuinka aktiivisesti nuoret ovat ottaneet käyttöönsä sosiaalisen median palveluita, huolimatta siitä, että eivät vielä ikänsä puolesta niitä saisi käyttää. Vaikka nuoret kokevat osaavansa sosiaalisessa mediassa käyttäytymisen niin ehkä erilaiset uhkat, niihin varautuminen ja niiden kanssa toimiminen on vielä hukassa. Myös kiusaamisen määrittely, ja oman yksityisyyden rajaamisen eduista on varmasti hyvä puhua. Tällä myös ennaltaehkäistään osaltaan ahdistavan ja häiritsevään sisältöön törmäämistä. Kyselypilotoinnin kautta huomasin, kuinka joidenkin kysymyksien muotoilu saattoi olla hankala. Tekemäni pilotin avulla mediakasvatuksessa käytettäviä lomakkeita voidaan kehittää tutkielmani tulosten pohjalta. Tietyissä asioissa voi varmasti kirjoittaa enemmän selkokielellä asioita auki, mutta mielestäni myös avoimet vastausvaihtoehdot tuovat enemmän esille nuorten omia näkökulmia, mitkä ehkä jäävät huomaamatta, jos kysely on kokonaan suljettu, jää tietyt asiat mahdollisesti kirjoittamatta.

5.2 Tuntitoteutus

Itse pilottitoteutuksella huomasin, kuinka Powerpointin dioissa ei tarvinnut olla paljoa tekstiä, vaan ne toimivat puheen avauksina ja niiden avulla yritin herättää keskustelua. Pilottitoteutukseen osallistui saman verran nuoria, kuin kyselyyni oli vastannut. Kysely pidettiin oppitunnin tilalla ja nuoret saivat istua vapaammin. Keskustelu meinasi usein mennä sivuraiteille, mutta paljon puhuimme myös asiaa oppilaiden kanssa. Powerpointin lisäksi oli hyvä, että mukana oli apupaperi (Liite 2), jossa oli lisätietoa, jonka kautta sai lisää puhetta ja faktatietoa diojen lisäksi.

Tunnilla oli tarkoitus saada nuorten omia mielipiteitä ja ajatuksia, joita sitten tukea. Paljon keskustelua muun muassa herätti vanhempien ottamat ja someen lisäämät kuvat. Yhdessä nuorten kanssa pohdittiinkin, milloin vanhemman on hyväksyttyä laittaa kuva ja pitäisikö vanhempien aina kysyä lupa kuvan lisäämiseen. Tämän kautta oli hienoa huomata, kuinka nuorten esille nostamat aiheet aktivoivat tunnilla olleista oppilasta myös sellaisia, jotka eivät aiemmin olleet tunnilla puhuneet.

Pilottitunnilla huomasi, kuinka tunnin rajausta oli onnistunut, sillä pidempää ja aiheiltaan laajempaa tuntia ei olisi kerennyt käymään. Tunnin lyhyen keston takia ei ollut mahdollista pitää parikeskusteluja käynnissä niin pitkään kuin olisin halunnut. Parikeskusteluilla olisi mahdollisesti saanut myös hiljaisemmat oppilaat oman äänensä eritavalla kuuluviin. Nämä teemat ovat kuitenkin mielestäni ne sopivimmat tuon ikäisille oppilaille, enkä koe, että alakouluikäisille kannattaisi puhua esimerkiksi groomingista, eli seksuaalisesta häirinnästä. Puhuessamme siitä, miten sosiaalisessa mediassa johonkin häiritsevään sisältöön törmätessä, oli nuoret hyvin kartalla siitä, että keille asiasta voi kertoa luotettavasti. Kuitenkin kokonaan uusiakin luotettavia aikuisia löytyi oppilaiden luettelemien henkilöiden joukosta esimerkkinä kouluterveydenhoitaja.

6 SOSIAALISEN MEDIAN OPPITUNNIN ARVIOINTIA JA KEHITTÄMISNÄKEMYKSIÄ

Sosiaalinen media tuskin tulee mihinkään häviämään nyt, viiden tai edes kymmenen vuoden päästä. Kilpailu käyttäjistä varmasti kasvaa tulevaisuudessa ja myös nuorisotyön pitää pysyä ajan tasalla siinä, missä nuoret on mahdollista kohdata luontevasti. Varsinkin 2020 maailmalla räjähtänyt koronavirus on vienyt sekä nuorisotyön, että nuoret viettämään aikaa somessa. Sekä nuoret, että aikuiset ovat joutuneet yhtäkkiä ottamaan haltuun monia erilaisia verkon palveluita, joissa tehdä päivittäisiä työ- ja kouluelämän askareita. Tämän lisäksi vapaa-ajan vietto on siirtynyt muun muassa hallituksen ja sisäministeriön ohjeistuksen takia uusille alueille. (Sisäministeriö 2020.)

Oppilaiden oppitunnit kestävät 45 minuuttia, joka on lyhyt aika käydä näin laajaa aihealuetta, kuin sosiaalinen media läpi kokonaan. Tästä syystä tunnilta on rajautunut asioita pois. Yksi iso merkittävä aihe, mitä voisi käsitellä nykyisen sisällön lisäksi on

”grooming”, eli seksuaalinen häirintä sosiaalisessa mediassa (Pelastakaa lapset Ry 2020). Syy miksi kyseinen aihealue jää pois, tai siihen viitataan häiritsevän käytöksen alla, on se, että some tuntia pidetään alakouluissa. En koe, että noin rankasta aiheesta on hyvä vielä tuon ikäisille puhua. Lisäksi tunnin pitäjä ei voi tuntea oppilaiden taustoja, ja jos joku oppilaista on joskus ollut kyseisen, tai vastaavan rikoksen uhri, voi tämän aiheen käsittely tunnilla olla liian raskasta. Aihe on myös niin laaja, että siitä saisi yhden ison kokonaisuuden vaikkapa yläkoululaisille oppilaille.

Aineistoa päivittäessä, olisi hyvä osallistaa myös tunnin kohderyhmää enemmän mukaan. Lisäksi koulujen vanhempainilloissa voisi kerätä kyselyä, kokevatko vanhemmat tarvetta mediakasvatukseen heille itselleen. Tämän myötä vanhempien voisi olla helppompaa osallistua lasten sosiaalisen median käyttöön, joka tukisi myös heidän vanhemmuuttaan.

Nyt pilottitoteutuksessa, teettämäni kysely ei varmasti ole relevantti enää muutaman vuoden kuluttua, sillä se oli aika suppea, ja sosiaalisen median maailma kehittyi vauhdilla. Tulevaisuudessa voisi tehdä uuden kyselyn, jolla kartoittaa laajemmin ja yksityiskohtaisemmin pirkkalalaisten nuorten somekäytöstä ja -ympäristöä. En koe mahdolliseksi saada esimerkiksi kaikkia pirkkalalaisia, jonkin ikäluokan oppilaita vastaamaan kyselyyn. Syy miksi tässä opinnäytetyössä tällaista ratkaisua ei ole tehty, on yksinkertaisesti rajallinen aika täysipäiväisten töiden ohessa. Tämä myös varmasti tuo tuntia lähemmäksi oppilaita, jos he kokevat, että heidän pohdintoihinsa tuodaan vastauksia. Myös uusien mahdollisten sovelluksien ominaisuuksia kannattaa opetella, sillä eri toimintatavat ja mahdollisuudet erilaisissa sosiaalisen median kanavissa vaihtelevat.

Sisältöä päivittäessä, on myös hyvä tarkastaa lakiin mahdollisesti tulleet muutokset. Rikoslaki 24 on kattava ja monet oppitunnilla esitellyt kiusaamisen muodot myös menevät sen alle, mutta muutoksia voi aina ilmaantua. Uskoisin, että omien tekojen pohdittaminen erilaisiin rikosnimikkeisiin lisää nuorten ymmärrystä mahdollisesta vääräntoimisesta käytöksestä sosiaalisessa mediassa. Tällä voisi olla myös vaikutusta koulumaailmassa ilmaantuviin sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen.

Uutta näkökulmaa ja tunnin teoriaosuuden laajennusta voisi miettiä esimerkiksi medialukutaidon kautta. Sosiaalisessa mediassa on paljon mainoksia, joiden tulkinta saattaa olla hankalaa. Monet sisällöntuottajat julkaisevat päivityksiä, jotka saattavat

olla kaupallisessa yhteistyössä tuotettuja mainoksia. Myös itsetuntoon liittyvät asiat voisivat olla sellaisia, joita voisi mahdollisuuksien mukaan tunnin sisältöön lisätä. Oppitunnin pitäminen Powerpoint ohjelmalla, on hyvä valinta, sillä siihen on helppo tehdä muutoksia kehitettävien asioiden noustessa esille. Myös oppitunnin tukena olevan tiedoston voi päivittää helposti olemaan ajan tasalla. Tunnin kehittämisessä voisi tuoda esille myös koulujen tarpeita ja kartoittaa mitä koulujen opettajat ja rehtorit haluaisivat tunneilla käsiteltäviksi aiheiksi.

LÄHTEET

- Bauman, Sheri 2011. Cyberbullying : what councelors need to know. Alexandria, VA: American Counseling Association. Viitattu 2.4.2020 <https://www.ellibslibrary.com/reader/9781119026044>
- Carman, Ashley 2018. Instagram now has 1 billion users worldwide. The Verge. Viitattu 2.11.2019. <https://www.theverge.com/2018/6/20/17484420/instagram-users-one-billion-count>
- Collapic Company 2018. Pilotointi käyttöönnoton tukena. Viitattu 13.4.2020. <https://www.collapick.com/fi-new/blog/pilotointi-kayttoonoton-tukena>
- Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2019. Suomessa asuvien 13-29 -vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo. Viitattu 13.4.2020. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/>
- FiCom 2019. Matkapuhelimien lukumäärätietoja ja käyttöä. Viitattu 2.11.2019. <https://www.ficom.fi/ict-ala/tilastot/matkapuhelimien-lukum%C3%A4%C3%A4r%C3%A4tietoja-ja-k%C3%A4ytt%C3%B6%C3%A4>
- Forss, Marko 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crime Time
- Google Play kauppa 2019. TikTok. Viitattu 22.11.2019. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.zhiliaoapp.musically&hl=fi>
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 2.4.2020. <http://tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Herkama, Sari & Huhtala, Sari 2012. Yläkoulun oppilaiden ja opettajien käsityksiä verkkokiusaamisesta vuorovaikutusilmionä. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 21.10.2019. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40930/Prologi2012_Huhtala_Herkama.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hintikka, Kari 2008. Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.10.2019. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Otava.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Opinnäytetyöopas – perustutkinto. Viitattu 13.4.2020. <https://pro.humak.fi/humakpro/humak/390799/opinnaytetyoopas.pdf>
- Instagram, 2019. Vinkkejä vanhemmille – Mikä on Instagram?. Viitattu 2.11.2019. <https://help.instagram.com/154475974694511/>
- Kirves, Laura & Stoor-Grenner, Maria 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 13.4.2020.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara & Suoranta, Juha 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Heikki Kynäslähti & Reijo Kupiainen & Miika Lehonen (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007, 3-26. Viitattu 25.4.2020. <http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

- Matikainen, Janne 2008. Sosiaalinen media–millaista sosiaalisuutta? Tampere: Media & viestintä. Viitattu 26.9.2019. <https://doi.org/10.23983/mv.63013>
- Matikainen, Janne 2014. Jakaminen ja avautuminen verkossa. Teoksessa Heikki Lauha (toim.) Verkko nuorten kokemana ja kertomana. Helsinki: Verke, 48-49. Viitattu 16.3.2020. https://www.verke.org/wp-content/uploads/2015/12/Verkko_nuorten_kokemana.pdf
- Mediakasvatusseura 2020. Mediakasvatus. Viitattu 15.4.2020. <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>
- Moilanen, Teemu & Ojasalo, Katri & Jarmo Ritalahti 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Mustonen, Anu & Salokoski, Tarja 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura ry
- Nuortennetti 2019. Mitä netissä kiusaaminen voi olla?. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 19.3.2020. <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/nettikiusaaminen/mita-netissa-kiusaaminen-voi-olla/>
- Nuortennetti 2019. Nettikiusaaminen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 19.3.2020. <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/nettikiusaaminen/>
- Ojala, Ulla 2011. Opas lasten haastattelijoille ja kuvaajille. Lastensuojelun Keskusliitto, Journalistiliitto, Aikakauslehtien Liitto. Viitattu 29.2.2020. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Opas_lasten_haastattelijoille_ja_kuvaajille.pdf
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 10.3.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus 2020. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 23.4.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>
- Pelastakaa Lapset ry 2019. Toimi näin, kun näet netissä jotain pelottavaa. Viitattu 20.12.2019. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/04/19143759/boo_verkkoversio.pdf
- Pelastakaa Lapset ry 2020. Grooming. Viitattu 2.4.2020. <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/lasten-suojelu-ja-nettivihje/grooming/>
- Pirkkala 2019. Ryhmät ja toiminta. Viitattu 30.10.2019. <https://www.pirkkala.fi/palvelut/nuoret/ryhmat-ja-toiminta/>
- Pirkkala 2020. Nuoriso-ohjaajat. Viitattu 15.4.2020. <https://www.pirkkala.fi/palvelut/nuoret/ohjaajat/>
- Salomaa, Saara & Palsa, Lauri 2019. Medialukutaito Suomessa – Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 18.4.2020. <https://medialukutaitosuomessa.fi/mediakasvatuslinjaukset.pdf>
- Sinisalo-Juha, Eeva & Timonen, Päivi 2011. Verkkoperustaisen nuorisotyön määrittelyä ja teoriaa. Teoksessa Jani Merikivi & Päivi Timonen & Leena Tuuttila (toim.) Säh-

köä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 23-35. Viitattu 19.4.2020 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37502/978-952-5464-87-0.pdf?sequence=1#page=24>

Sisäministeriö, 2020. Tiedote: Suomen rajaliikennettä aletaan rajoittaa - eläkkeellä olevia rajavartijoita ja poliiseja voidaan kutsua töihin. Viitattu 2.4.2020. https://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomen-rajaliikennetta-aletaan-rajoittaa-elakkeella-olevia-rajavartijoita-ja-poliiseja-voidaan-kutsua-toihin

Snapchat, 2019. Snap Inc. Viitattu 2.11.2019. <https://www.snap.com/fi-FI>

Snapchat 2019. Tiedote: "Announces Second Quarter 2019 Financial Results" Viitattu 2.11.2019. https://investor.snap.com/~/_media/Files/S/Snap-IR/press-release/q2-19-earnings-release.pdf

TikTok 2019. Tiedote: "For parents" Viitattu 22.11.2019. <http://support.tiktok.com/en/privacy-safety/for-parents-en>

Tuominen, Suvi 2015. Mitä jokaisen nuorisotyöntekijän pitää osata? Teoksessa Heikki Lauha (toim.) Verkko nuorten kokemana ja kertomana. Helsinki: Verke, 89-90. Viitattu 16.3.2020. https://www.verke.org/wp-content/uploads/2015/12/Verkko_nuorten_kokemana.pdf

Verke, 2019. Materiaali: Vinkit TikTokiin käyttöön. Viitattu 13.3.2020. <https://www.verke.org/material/vinkit-tiktokin-kayttoon/>

Verke, 2020. Materiaali: TikTokiin perusteet – näin aloitat TikTokiin käytön. Viitattu 15.3.2020. <https://www.verke.org/material/tiktokin-perusteet-nain-aloitat-tiktokin-kayton/>

Väestöliitto, 2016. Mediatiedote: Seksuaalisen trauman vaikutukset nuoreen. Viitattu 16.4.2020. <https://www.vaestoliitto.fi/?x27375=5579663>

Whatsapp 2019. Ominaisuudet. Viitattu 22.11.2019. <https://www.whatsapp.com/features/>

Whatsapp 2019. Usein kysytyt kysymykset: Yleistä: Turvallisuus ja tietosuojat. Viitattu 22.11.2019. <https://faq.whatsapp.com/fi/general/26000151/?category=5245250>

LIITTEET

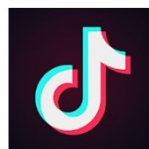
6.1 Liite 1

1. Some tunti -powerpointin diat

Mikä on Some?

- Nimi tulee sanoista sosiaalinen media
- Jokin palvelu internetissä, jossa voi jakaa omaa sisältöään, katsoa toisten julkaisemaa sisältöä tai viestitellä ihmisten kanssa
- Muutamia esimerkkejä: YouTube, Whatsapp, TikTok, Instagram, Snapchat

Ikärajoja

- Facebookin omistamissa palveluissa (Facebook, Instagram) 13-vuotta
- TikTok 13-vuotta
- Youtube 13-vuotta
- Snapchat 13-vuotta
- Kyseinen ikä tulee siitä, että Yhdysvalloissa ei saa kerätä alle 13-vuotiaan henkilötietoja
- Poikkeuksena Whatsapp 16-vuotta

Yksityisyys verkossa

- Sovellukset tarjoavat mahdollisuuden oman näkyvyyden rajaamiselle
- Miten rajata omaa näkyvyyttä eri palveluissa?
- Oma yksityisyyttä rajaamalla vältät jo paljon ikäviä asioita somessa

Käyttäjätili on yksityinen.

Näet kuvat ja videot seuraamalla käyttäjätiliä.

Aikuisten kanssa yhdessä

- Pohtikaa vieruskaverin kanssa:
- Mitä etuja siitä on, että vanhemmat tietävät teidän sometuksesta?
- Mikä voi olla syynä ettei halua, että kotona seurataan puhelimen/somen käyttöä?

Kiusaaminen

- Poikkeako sosiaalisessa mediassa kiusaaminen tavallisesta kiusaamisesta?
- Älä julkaise muista mitään ilman toisen omaa suostumusta
- Miten te voitte puuttua somessa tapahtuvaan kiusaamiseen?
- Kiusaamisella seurauksia – sekä kiusatulla, että kiusaajalla

Mitä tehdä, jos sinua kiusataan tai häiritään Sosiaalisessa mediassa

- Säilytä todisteet
- Ota rohkeasti yhteyttä luotettavaan aikuiseen esimerkiksi:
Koti: vanhemmat, isovanhemmat
Koulu: oma ope, kuraattori, terveydenhoitaja
Nuorisopalvelut: erityisnuoriso-ohjaaja, nuoriso-ohjaajat
Muut luotettavat aikuiset: kummit, valmentajat
- Erilaiset puhelinpalvelut ja chatit

Mistä meidät tavoittaa

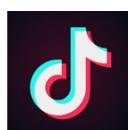
pirkkalan_nuorisopalvelut

Meidän numerot
löytyvät kunnan sivuilta
😊

nasta_pirkkala

Pir_nuorisopalvelut

PIRKKALA
~~~~~

6.2 Liite 2

Some tunnin pitäjälle powerpoint esityksen tueksi

Some tunnin pitäjälle:

Sosiaalisen median oppituntia voi käydä pitämässä alakoululuokille. Tässä tiedostossa on käyty läpi asioita, joita Powerpoint esitelmän diat käsittelevät ja joista puhua tunnilla.

1. Dia - Some tunti

Miksi some tunti? Sosiaalinen media on jatkuvasti esillä perinteisessä mediassa eli televisiossa ja lehdissä. Myös lieveilmiöt on nousseet esille, kuten kiusaaminen ja häiritsevä käytös. Tunnin tarkoituksena on tuoda faktatietoa ja saada oppilaat miettimään omaa sosiaalisen median käyttöään.

2. Dia - Mikä on some

Sosiaalinen media eli some on tullut käsitteeksi yhteisöpalvelu Facebookin noustua laajaan suosioon kansainvälisesti.

Sosiaalinen media tarkoittaaakin palvelua/sovellusta, jossa tärkeässä osassa on kommunikointi ja oman sisällön tuotannot.

Kuvissa esiintyvät nuorten suosiossa olevat sosiaalisen median palvelut Youtube, Whatsapp, Tiktok, Instagram ja Snapchat. Tunnin aiheena ei kuitenkaan ole tarkoitus käydä läpi miten erilaiset sovellukset toimivat, vaan tuoda nuorten pohdiskeluun heidän omaa käytöstään sosiaalisessa mediassa.

3. Dia - Ikärajoja

Monet sosiaalisen median palvelut ilmoittavat ikärajakseen 13-vuotta, mikä juontaa Yhdysvaltojen lainsäädäntöön, jonka mukaan nettisivustot eivät saa kerätä alle 13-vuotiaasta tietoja

Nuorille kannattaa tuoda esille, kuinka alaikäisenä olisi hyvä keskustella vanhempien kanssa yhdessä, jos haluaa alkaa jotain sosiaalista mediaa alkaa käyttää. Sosiaalinen media tarjoaa hyvät mahdollisuudet pitää yhteyttä kavereihin ja sukulaisiin, mutta siellä olevaa sisältöä pitää osata myös katsoa kriittisesti.

Median riskit eri-ikäisillä lapsilla:

Alle 10–12-vuotiaat

- pornografiset aineistot (seksuaalisen kehityksen pulmat), seksuaalinen hyväksikäyttö
- voimakkaat visuaaliset esitykset ja tunnekokemukset (pelot, unihäiriöt)
- väkivalta (pelot, mallit, asenteet, turtuminen)
- rasismi (suvaitsemattomuus)

Yli 10–12-vuotiaat

- väkivalta, erityisesti itsemurha (mallit)
- ylierotisaatio (isoksi tulemisen paineet), seksuaalinen hyväksikäyttö
- ääri-ideologiat (satanismi, natsimyönteisyys)
- huumeet, päihteet (esikuvien voima)
- rasismi (suvaitsemattomuus)
- netti- ja peliriippuvuus

Whatsappin ikäraja on nostettu 16-vuoteen, johtuen sovelluksessa tapahtuvasta kiusaamisesta vuonna 2018.

4. Dia - Yksityisyys

Oman profiilin yksityisyysasetuksilla voi määritellä monesti kuka näkee ja mitä kun vierailee toisen profiilissa. Tämä myös edesauttaa sitä, ettei altista itseään jollekin epämieluisalle sisällölle, sillä häiriöviestejä ei tule vierailta ihmisiltä niin todennäköisesti.

5. Dia - Kiusaaminen

Hyrsingin koulun oppilaat kertoivat kyselyssä, kuinka nettikiusaaminen on usein haukkumista ja nimittelyä. Nettikiusaamisen alle voi tosin lisätä myös ulkopuolelle jättämisen ja valheellisen tiedon levittämisen. Netti kiusaaminen ei siis eroa tavallisesta kiusaamisesta muuten, kuin että se tapahtuu siellä erilaisissa palveluissa, eikä ole välttämättä niin näkyvää.

6. Dia - Vanhempien kanssa yhdessä

Aluksi oppilaat voivat pohtia vieruskaverin kanssa hetken (1-2 min.) mitä etuja siitä on, että vanhemmat tietävät lastensa sosiaalisen median käytöstä ja siitä mikä voi olla syynä, ettei vanhemmille haluta omia tekemisiä näytettävän.

Oppilaille kannattaa tuoda esille, kuinka vanhempien luottamus lisääntyy, kun he näkevät oman lapsen osaavan käyttäytyä sosiaalisessa mediassa. Myös kynns kertoa vanhemmille mahdollisesta kiusaamisesta tai muusta häirinnästä on matalampi, kun aiemmin on käyty jo keskustelua somen ympärillä.

7. Dia - Mitä tehdä, jos sinua kiusataan tai häiritään Sosiaalisessa mediassa

Pelastakaa lapset Ry. on koonnut asiantuntijoilta vinkit, miten suhtautua erilaisiin tilanteisiin. Kannattaa tallentaa todisteita, joiden kautta kiusaamiseen tai häirintään on helppoa puuttua. Johonkin luotettavaan aikuiseen kannattaa olla yhteydessä, jonka kanssa voi yhdessä katsoa, miten asian kanssa edetään. Toisella tiedostolla on kootuna eri henkilöitä keihin voi olla yhteydessä. Samassa tiedostossa on myös erilaisten auttavien puhelimien numeroita, jos nuoresta tuntuu, että se on paras tapa lähestyä jotakuta aikuista. Kyseinen tiedosto on sellainen, että sen voi myös tulostaa ja ottaa mukaan oppilaille.

6.3 Liite 3

Oppilaille tulostettavat tiedot

Mihin yhteyttä ja mistä apua, jos tarvetta keskusteluun

Koti: vanhemmat, huoltajat, isovanhemmat

Koulu: oma ope, kuraattori, terveydenhoitaja

Muut luotettavat aikuiset: kummit, valmentajat

Nuorisopalvelut:,nuoriso-ohjaajat, erityisnuoriso-ohjaaja

Mannerheimin lastensuojeluliitto: Mll lasten ja nuorten puhelin (116 111), Mll lasten ja nuorten chat,

Väestöliitto: Poikien puhelin (0800 94884)

Nuorisopalveluiden somet:

Instagram: pirkkalan_nuorisopalvelut

Snapchat: nasta_pirkkala

TikTok: pir_nuorisopalvelut

6.4 Liite 4

Linkki kyselyyn

<https://link.webpolsurveys.com/short/376feofcada94244932144f09bbfcb22>